

lano), ki smo jo s precejšnjim uspehom izpeljali v prvih junijskih dneh.

Od društev, ki želijo kandidirati na razpisih ARRS, je po novem med drugim zahtevano, da imajo status društva, ki deluje v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti. ADS je letos (lanska vloga je bila po našem mnenju neupravičeno zavrnjena) od Ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo pridobil status društva, ki deluje v javnem interesu na področju raziskovalne dejavnosti. Status ni "dosmrten", temveč ga bo treba "obuditi" vsakih pet let, to pa nas zavezuje k še resnejšemu delu na področju raziskovalne dejavnosti in objavljanja znanstvene literature. Spomnimo naj, da je ADS status društva, ki deluje v javnem interesu na področju kulture, pridobil že leta 2003.

Sredi novembra smo z enodnevno ekskurzijo "Po Aškerčevih poteh" zaznamovali še 150. obletnico rojstva pesnika in prvega ljubljanskega mestnega arhivarja Antona Aškerca, po katerem smo slovenski arhivisti poimenovali našo najvišjo stanovsko nagrado in priznanje.

Andrej Nared

Poročilo o delu Komisije za podeljevanje Aškerčevih nagrad in Aškerčevih priznanj v letu 2006

Komisija je bila na občnem zboru ADS dne 29. marca 2006 za mandatno obdobje do leta 2010 na novo izvoljena, in sicer v sestavi: Sonja Anžič (ZAL), Marija Hernja Masten (ZAP), Danijela Juričič Čargo (ARS), p. Marijan Vogrin (ŠAK), Drago Trpin (PANG). Konstitutivni sestanek komisije je potekal 19. junija, na njem je bil za predsednika komisije izvoljen Drago Trpin. Hkrati je komisija določila datum objave razpisa za nagrado in priznanje: objava v medijih 11. avgusta, rok za prijavo se je zaključil 11. septembra. Na svoji drugi seji 19. septembra je komisija odprla pravočasno prispеле predloge in evidentirala kandidate: 5 za nagrado (Ema Umek, Studia Slovenica oz. Janez Arnež, Traute Sezun, Center za restavracijo in konzervacijo pri ARS, Milan Bizjak) in 4 za priznanje (Aleksander Žižek, Metka Gombač, Bojana Aristovnik in skupina treh avtorjev Sonja Anžič, Damjan Hančič, Tatjana Šenk). Ko je ugotovila, da je članica komisije Sonja Anžič predlagana za priznanje, je sprejela sklep o njeni izločitvi in prosila IO ADS, da imenuje nadomestnega člana komisije. Na naslednji seji dne 26. septembra je komisija (zasedala je v popolni sestavi z nadomestno članico Mijo Mravljia (ZAL)) po natančnejšem pregledu predlogov in po razpravi soglasno odločila, da

predlaga podelitev **dveh priznanj** za dva projekta, ki so ju predlagani kandidati v celoti sami dokončali v zadnjih dveh letih. IO ADS je izbiro komisije soglasno potrdil:

1. mag. Aleksandru Žižku za objavo celjskih mestnih pravic z naslovom *Našim zvestim, ljubim celjskim meščanom. Karel VI. potrdi celjske mestne svoboščine*.

Utemeljitev:

Mag. Aleksander Žižek prejme priznanje za kritično objavo zgodovinskega vira, ki ga je s strokovno obdelavo, prepisom, prevodom, komentarji in interpretacijo približal tako strokovni kot širši zainteresirani javnosti ter s tem znatno prispeval k popularizaciji arhivske dejavnosti in svojega arhiva.

Predstavitev:

Mag. Aleksander Žižek je zaposlen v Zgodovinskem arhivu Celje od leta 1993 kot vodja oddelka za starejše gradivo. Ukvarja se s starejšim arhivskim gradivom, izkazal pa se je tudi pri delu z gradivom iz mlajših obdobj.

Njegova zasluga je, da se celjski arhiv lahko pohvali z dokončno in natančno urejenim ter po vseh obstoječih pravilih in dogovorih popisanim listinskim gradivom, zbirko rokopisov, diplom in gradivom cehov.

V zadnjem obdobju je po več let trajajoči strokovni obdelavi listinskega gradiva za objavo pripravil integralni prepis in potrditev celjskih mestnih pravic cesarja Karla VI. Originalna listina v obliki privilegijske knjige s potrditvijo mestnih pravic iz leta 1717 vsebuje prepise 22 listin iz časa od leta 1451 dalje. Dokument hrani Zgodovinski arhiv Celje.

Objavo celjske privilegijske knjige sestavljata dva dela: faksimile Karlove potrditve dotlej izdanih svoboščin ter dobrih sto strani obsegajoči zvezek transliteriranega in prevedenega besedila z avtorjevo spremno besedo. V knjigi je objavljen še seznam 143 celjskih županov in mestnih sodnikov iz obdobja od srede 15. stoletja do danes.

Aleksandru Žižku gre vse priznanje za pripravo izdaje, zlasti za točnost transliteracije in kakovosten prevod pogosto zapletene stare uradovalne nemščine v sodobno slovenščino. Prevedeno besedilo je tako brez posebnih težav razumljivo tudi nepoznavalcem, še posebej ker je na teže razumljivih mestih opremljeno z ustreznimi pojasnjevalnimi opombami, uporabnimi tako za strokovnjake kakor za laike.

Drugo priznanje je komisija prelagala podeliti **skupini avtorjev: mag. Sonji Anžič, dr. Damjanu Hančiču in Tatjani Šenk** za razstavo in izdajo dveh publikacij s skupnim naslovom 500 let ljubljanskih županov.

Utemeljitev:

Projekt ob 500-letnici ljubljanskih županov je pomemben in odmeven prispevek navedenih avtorjev k poznavanju zgodovine slovenskega glavnega mesta. Z razstavljanjem in objavljanjem je postalo arhivsko gradivo zanimivo in dostopno tudi za širši krog ljudi, to pa utrjuje zavest o pomembnosti arhivov in arhivskega gradiva.

Predstavitev:

Mag. Sonja Anžič in Tatjana Šenk sta arhivistki v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, prva pokriva upravo mesta in okolice v času od 18. stoletja do leta 1945, druga pa mestno upravo po letu 1945. Dr. Damjan Hančič je nekdanji arhivist za starejše gradivo v istem arhivu, sedaj zaposlen na Ministrstvu za pravosodje.

Skupina avtorjev je v počastitev 500-letnice pravice mesta Ljubljana do volitev svojega župana pripravila razstavo *Ljubljanska mestna uprava od prvega župana dalje*, pospremljeno z bogato opremljenim razstavnim katalogom in zgibanko. Avtorji so predstavili razvoj in organizacijo mestne uprave ter obenem opozorili na ohranjene arhivske dokumente, predvsem zapisnike mestnega sveta, ki so v Zgodovinskem arhivu Ljubljana z manjšimi časovnimi presledki ohranjeni od leta 1521.

V knjigi *Ljubljanski župani skozi čas* so isti trije avtorji na enem mestu zbrali podatke o 113 ljubljanskih županov v poltisočletnem obdobju ljubljanske mestne uprave. Na vprašanja, ki so se pri tem pojavila, so odgovore z natančnim in dolgotrajnim pre-

gledovanjem arhivskega gradiva poiskali v Zgodovinskem arhivu Ljubljana, po potrebi pa so se obrnili tudi na sorodne institucije: galerije, muzeje, knjižnice.

Damjan Hančič je tako pri razstavi kot v knjigi obravnaval obdobje od začetka 16. do začetka 19. stoletja, Sonja Anžič čas od 19. stoletja do 2. sv. vojne, Tatjana Šenk pa obdobje socialistične mestne uprave do uvedbe ponovne mestne samouprave leta 1995.

Podobno kot pri priznanju je komisija tudi pri nagradi po pregledu predlogov in po razpravi ter na podlagi glasovanja (štirje glasovi za, eden proti) sprejela sklep, da naj Arhivsko društvo Slovenije **Aškerčevo nagrado za leto 2006** podeli **dr. Emi Umek**. Njene zasluge za ohranjanje arhivske kulturne dediščine in razvoj stroke so tako velike, da si zasluži nagrado za življenjsko delo.

Utemeljitev:

S svojim strokovnim delom na področju arhivstike in znanstveno-strokovnega razvoja, objav arhivskega gradiva in strokovnih člankov, dela v arhivskih komisijah in pri vzgoji številnih mlajših kolegov je dala neizbrisen pečat arhivski stroki. Ne le, da je prispevek Eme Umek močno vplival na delo in razvoj v Arhivu Slovenije, temveč je bila vedno tudi dejavna sodelavka arhivskega društva, njena strokovnost pa je vplivala na razvoj celotne arhivske stroke. S svojim znanjem in izkušnjami, človeško toplino in skromnostjo je vse to nesebično in z veseljem posredovala tudi drugim, zlasti mlajšim kolegom.

Dobitniki Aškerčevih priznanj in Aškerčeve nagrade za leto 2006. Od leve: Tatjana Šenk, mag. Aleksander Žižek, dr. Ema Umek, dr. Damjan Hančič. Manjka mag. Sonja Anžič. Foto: T. Rodošek.

Predstavitev:

Dr. Ema Umek je bila rojena leta 1929 v Ljubljani; tu je obiskovala šolo in leta 1947 maturirala na I. državni ženski gimnaziji. Nato se je vpisala na Filozofsko fakulteto, smer zgodovina-geografija, in leta 1952 diplomirala z nalogo Kranjska kmetijska družba v letih od 1767 do 1787. Zanj je prejela studentsko Prešernovo nagrado. Pri študiju se ni zadovoljila le z literaturo, marveč je že zgodaj našla pot do virov. Prvo zaposlitev je dobila na Višji gimnaziji v Kamniku. 1. septembra 1953 pa se je zaposlila v takratnem Državnem arhivu LR Slovenije. V Arhivu je vztrajala polnih 35 let, do upokojitve leta 1988. V letih 1984–1988 je bila direktorica arhiva. Tudi kot upokojenka je bila strokovno še zelo aktivna. Leta 1990 je bila promovirana z disertacijo Erbergi in dolski arhiv, čeprav bi si doktorski naziv zaradi svojega dela zaslužila že mnogo prej. Zadnja leta je nekoliko manj strokovno aktivna, pač le toliko, kolikor ji dopušča zdravje.

Delež dr. Eme Umek pri vodniku po matičnih knjigah Republike Slovenije in po župnijskih arhivih je bil odločilen, prav tako je njena študija v uvodu vodnika po matičnih knjigah doslej najtehtnejši prikaz razvoja le-teh na Slovenskem. Popisala je velik del urbarjev, da bi izdelala podoben vodnik; tega ji do upokojitve žal ni uspelo, pač pa so njeno delo nadaljevali mlajši kolegi in ga delno že dokončali.

Objavila je obsežne inventarje graščinskih arhivov (samostanov in gospostev Kostanjevica, Pleterje, Stična, Dol).

Brez dvoma je specialistka za urejanje in popisovanje arhivskega gradiva. Pripravila je strokovne podlage za popisovanje različnih zvrsti arhivskega gradiva, posebej še za računalniški program Armida. Prav tako je svetovala pri pripravi podzakonskih aktov o popisovanju. Uredila je veliko fondov in gradiva brez ohranjene prvotne ureditve.

Aktivno je delovala v komisiji za vračanje arhivskega gradiva na podlagi sporazuma med Republiko Avstrijo in Jugoslavijo iz leta 1923 ter protokola iz leta 1958. V komisiji je opravila neprecenljivo delo ne le za potrebe restitucije, marveč tudi za evidentiranje gradiva, pomembnega za Slovenijo in Slovence v Avstrijskem državnem arhivu na Dunaju. Za te zasluge ji je Arhivsko društvo Slovenije podelilo diplomu. Prav tako je sodelovala pri oblikovanju zahtev za vračanje arhivov iz Italije in če bo to gradivo kdaj izročeno, bo za to zaslužna tudi dr. Ema Umek.

Njen referat na 7. zborovanju slovenskih arhivskih delavcev v Slovenj Gradcu leta 1974 o raziskovanju, evidentiranju in snemanju arhivskega gradiva v tujih arhivih je pomenil temelj za tovrstno sistematično delo slovenskih arhivov in je aktualen še danes. Bila je pobudnica evidentiranja arhivskega gradiva za zgodovino Slovencev v tujini v najširšem smislu in zu-

nanja sodelavka študijskega centra za zgodovino izseljenstva pri predsedstvu SAZU.

Številnim generacijam pripravnikov je pomagala z nasveti in opozorili. Pri njej so opravljali tudi strokovne izpite; njena pomoč pa se s tem ni končala, saj je bila tudi kasneje vedno pripravljena pomagati.

Vedno si je močno prizadevala za razvoj arhivske stroke in v veliki meri je zaslužna za uvedbo arhivistike v fakultetni študij; prizadevanja so bila leta 1978 kronana z uspehom. Tudi sama je nekaj let poučevala na fakulteti.

Kot direktorica Arhiva Slovenije je veliko naredila za njegov strokovni napredek; velika je bila njena skrb za kadre in kar veliko število magistrov arhivistike se mora zahvaliti dr. Emi Umek.

Bila je med ustanovitelji in pobudniki, nekaj časa tudi glavna urednica stanovskega glasila Arhivi. Podobno velja za izdajanje Virov, saj je bila soustanoviteljica zbirke in je pri prvih dveh številkah odigrala pomembno vlogo. Dala je pobudo za objavo jožefinskih deželnih merjenj. Tudi sama je sodelovala pri objavah virov tako za nacionalno zgodovino kot za zgodovino nekaterih področij nekdanje Jugoslavije, pa tudi širše, saj je bila sodelavka projekta Vodnik k virom za zgodovino narodov, ki je bil objavljen v seriji vodnikov Mednarodnega arhivskega sveta.

Bila je soavtorica več odmevnejših arhivskih razstav ter sodelovala ali tudi vodila številne projekte. Obsežna je njena bibliografija, saj zajema poleg prispevkov o ožji arhivski stroki tudi poglobljene zgodovinske študije. Sodelovala in vodila je številne raziskovalne projekte in objave virov.

Za svoje delo je dr. Ema Umek prejela državno priznanje Red dela, Arhivsko društvo Slovenije pa ji je podelilo častno članstvo in pripravilo zbornik ob njeni sedemdesetletnici.

Te utemeljitve in predstavitve dobitnikov nagrade in priznanj so bile prebrane na slovesni podelitvi, ki je bila 18. oktobra v Veliki sejni dvorani ljubljanske Mestne hiše. Slovesnost je moderirala predsednica društva Mirjana Kontestabile Rovis, ki je skupaj s predsednikom komisije tudi podelila nagrado in priznanja. Zbrane (okrog 60 jih je bilo) sta pozdravila direktor ljubljanske mestne uprave Marko Prijatelj in direktor Direktorata za kulturno dediščino na MK dr. Damjan Prelovšek. Slavnostni govornik je bil dr. Marjan Drnovšek, znanstveni svetnik z Inštituta za slovensko izseljenstvo ZRC SAZU, dolgoletni član ADS in v letih 1976–79 njegov predsednik. Njegov govor objavljamo v nadaljevanju.

Drago Trpin